

semmivel és a mindennel szemben, távol a világtól az emberi kiszolgáltatottság megörökítése a művész alázatos főhajtása. Ez a mélyen demokratikus szemlélet minden iróniát nélkülöz.

Mészöly Miklós prózája hasonlóan releváns eleménye Mósernek, sokszor fényképezte az író, s hogy a táj központi szerepet kap ebben az albumban, az Mészöly prózapoétikájából is ered. Mészöly, aki prózában a legteljesebb szintézist alkotta meg az utóbbi évtizedekben, különösen az alkotópálya második felében egyre erőteljesebben fordult az általa legjobban ismert, gyermekként megélt világhoz, Tolnához, Szekszárdhoz, s egyfajta modern tájirodalmat hozott létre, melyet közép-európai dimenziókba emelt. A táj Mészölynél is, itt is örök, átível, túlél történelmet, kultúrát, köveket, műalkotást. A létezés kerete és a létezés egymaga is, miközben a provanszál, mediterrán, délies Tolna, Szekszárd, a derűs Pannónia, Nyugat asszimilálója és tovább szervesítő

kultúrája kedélyesen, szelíden, elégikusan haldoklik. Mészöly nyugatos arcélének, fejalakjának képei ezt a kifinomult, intellektuálisan is megszerzett tudást, tapasztalatot közvetítik olykor a túlságosan világosra előhívott képekkel, olykor az elkapott félmozdulatokkal, mozdulat töredékekkel. Móser Mészöly fotói sokfélék, egyszer légies, kifehérített Mészölyt látunk, derűvel, vágyakkal, álmokkal, másszor halálpontos, szigorú arcot, éles, tárgyias kontúrokkal.

Melyikük alkotott inkább tájirodalmat, Illyés vagy Mészöly? A képeken a levantei meg a provanszi emlékek, vágyódások együtt siratnak múltat, befejezett kultúrát, eltűnt világokat, s az omló töredékekből, a romokból is erőteljesen átüt a szeretet, a sóvárgás egy olyan világért, amely mindenképpen emberibb mai világunknál.³²

Pécsi Györgyi

³² Argus, 1998. 3. sz. 86–89.

MÓSER ZOLTÁN BAKA ISTVÁN-ALBUMÁRÓL

Nem „csak a szavak”, de a fényképek is halhatatlanná varázsolják a halandót. A fénykép lehetőség: arra, hogy sose felejtse el bennünket. A fénykép lehetőség: arra, hogy a múltat felidézzük. Az emlékek könnyebben előbújnak tudatunk legrejtettebb zugaiból egy-egy fotó láttán vagy egy-egy vers olvastán, hallatán. Baka István Csak a szavak című versének alábbi négy sora – akarva-akaratlan – emlékezésre szólít fel: „jó volna lenni még talán de / mit is tegyek ha nem lehet / a szótáradba írj be s néha / lapozz föl engem és leszek”. A szekszárdi-szegedi költő idén ünnepelte volna 50. születésnapját. Szytepan Pehotnij azonban megírta testamentumát, és 1995. szeptember 20-án távozott az élők közül. Fájdalmasan, fiatalon. „A tükör széttört, és széttört a látvány” (A tükör széttört). De műveiben, a fényképeken és emlékezetünkben él tovább. Móser Zoltán

– a szintén szekszárdi születésű és szülőföldjéhez ragaszkodó – fotóművész összeállítása valóságos regény. Baka István életregénye. Azé a költőé, aki az angyalokban hitt. Tizenkét szöveg és valamivel több kép. A képek és a szavak szoros szövedéke egyaránt vall a fotóművésről és a költőről. Móser Zoltán saját felvételei mellett a Baka-család albumából, szekszárdi képeslapokból, Horváth Dezső és Bakó Jenő fényképeiből is válogatott a vers- és prózarészletek illusztrálására. Különösen érdekes Móser Szicíliában készített fotója, amely a Hány János búcsúpohara című vershez társul. A nappal szemben készített, ezért homályos, élettelen kép jelentését, üzenetét a fotós az említett Baka-vers egyik sorát olvasva – „Mint aranytallér elgurul a Nap” – értette meg: „a labda nappá változott, a gyerekek immáron azt terelgették”. Baka István életének – költészetének és

prózájának – kicsiny szeletét ismerhetjük meg ebből az albumból, amely – Móser Zoltán szavaival élve – a Tolnai-triptichon része (Illyés Gyuláról és Mézöly Miklósról hasonló kiadványt jelentetett meg a fotóművész). Ami a Baka-albumból kimaradt, az az 1998. júliusi Tiszatájban látható. Nemcsak a Székelyek című, egykor betiltott Baka-verset és a hozzá kapcsolódó fotókat közlik, hanem a Szekszárdi mise által ihletett képeket is. Ebben a műben Baka István lélekelemző képességét (is) csodálhatjuk. „Elsősorban *bent* játszódik [...], a sikertelenség elviselésének (ki ne ismerné?) és a vereség utáni feltápáskodásnak az elbeszélése. Vagyis nem Szekszárdról (arról is), és nem Lisztről (arról is) szól, hanem Baka Istvánról, Móser Zoltánról, s mindenkiről, aki kézbe veszi és elolvassa” – írja a kísérő szövegben Móser. A Baka-írások általában valamennyiünkről szólnak, még akkor is, ha önmagát vetíti versbe vagy foglalja mon-

datba. Móser Zoltán a mise elbocsátó szavait idézve – „a mise véget ért, menjetek békével haza” – a következő – örökérvényű – gondolatokat teszi közzé a Tiszatájban: „De mégsem megyünk, csak vágyunk vissza egész életünkben a szülőföldre, ahonnan fiatalon elkerültünk ezért vagy azért. Aztán egyszer mégis megtérünk (és nem hazatérünk) immár holtan (mint Tamási Áron, mint Bartók vagy Baka István), hogy nyugodjunk békén azon a helyen, ahol megszülettünk, abban a földben, ahonnan vétettünk.” Baka István búcsút vett barátaitól, megtért és hazatért „az angyalok városába”, Szekszárdra. *Testamentum* című versében jelzett végakarata teljesült: „*Ha meghalok, a nyirkos pétervári / Talajba engem ne temessetek! / Porhüvelyem enyhébb vidékre vágyik.*”³³

Gajdó Ágnes

³³ Szavak és képek. Baka Istvánról – Baka Istvánhoz. Móser Zoltán összeállítása. Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szekszárd, 1998. In Szegedi Egyetem, 1998. 11. 04

Gyurkovics Tibor: AMOR PATRIAE I.

Ajánlás Móser Zoltán fotóalbumához

Móser Zoltán „lélek-úr”. Mint fotós, mint ember.

Rákosfalván, ahol születtem, így neveztek azokat a ritka embereket, akik foglalkozásuktól, társadalmi helyzetüktől függetlenül „lélekben éltek” akkor is. Persze ott is ritka volt az ilyen lény. Rangot jelentett abban a kisvárosi (Budapest unokaöccse) demokráciában, ahol jól megélték egymás mellett gazdagabban, szegényebbek.

Olyasmit értettek az egyszerű népek ezen a kifejezésen, mint akinek bejárása van a másik ember lelkébe, mintegy „léleklátó”. Olyasmi becsületük volt, mint a papnak.

Móser ilyen ember. Hogy ne mondjam, hivatásos, vagy elhivatott. Mint fotós sem akar különlegességet, faramuci beállításokat, kézen álló aktokat vagy írókat fényképezni. Viszont a „léleknél” nem adja alább. A fotósok nagyrésze extravertált ember, már

csak ahogy közelednek is az alanyokhoz, pózokba igazgatják őket, lefejezik, fölfejezik – hogy jól mutassanak, átépítik a tárgyakat, az országot, hogy fotózható legyen.

Móser introvertált ember, aki „belülről” fényképez, ha van lélek-lemeze, arra veszi föl elsősorban a manuszokat, írókat, szobrászokat, festőket, halandó és halhatatlan embereket.

Nem mindennapi adomány – ezek a fényképek szándékolatlan elmosódók vagy fényesek, természetesen természetesek. Mert Mósert mindenekfölött az a népközeg érdekli, amiben élünk. „Amiből kiviláglik a nép”. Ahogy itt, e tájon helytállt évtizedeken, száz éveken át: nagy szavakkal azt mondanám, hogy a tervezett fotóalbumai, a három részes, nagy összefoglalást tartalmazó AMOR PATRIAE elsősorban *erkölcsi képeket* rejt.